

YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir Sanat Gazetesi
Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden: Orhan Veli KANIK
Yıl : 2 Sayı : 27
1 Haziran 1950
15 KURUŞ
Abone: 6 aylığı 150, yıllık 300 kuruş
Adres: Posta Kutusu 179, Ankara.

Aşağıda okuyacağınız manzumeyi yazan zat sağcı mı, solcu mu?

ANADOLU

Ey mübarek Anadolu toprağı
Hani senin bahtiyarlık hukukun,
Hür düşüncen, milli duygun, kanunun?
Hani senin yeni ruhlu çocuğun,
Sevgin, nesen, çalgın, türkün, oyunun?
Ey dertliler yatağı,
Ne vaktedek gençliğine hakaret,
Bu ayrılık, bu gözyaşı, bu ölüm?
Ne vaktedek kızlarına esaret,
Bu sert demir, bu ağır yük, bu zulüm?

Yazık sana ağlamayan şیره
Yazık sana titremeyen viedana,
Yazık sana uzanmayan ellere
Yazık seni kurtarmayan insana..

Ey vatanın bağı yanık bucağı
Hani senin berektli hasadın,
Yeşil yurdun, mesut çatın, sen çiftin?
Hani senin medeniyet hayatın,
Yolun, köprün, kazman, iğnen, çekicin?
Ey Türklüğün otağı,
Ne vaktedek bu acıklı sefalet,
Bu viranlık, bu imliti, bu kaygu?
Ne vaktedek bu uğursuz cihalet
Bu taassup, bu görenek, bu uyku?

Mehmet Emin YURDAKUL

Nelere Bağlanmalı?

Devrimizin bir inanç buhranı içinde çırpındığı söyleniyor. Birbiri ardı sıra gelen harpler, itilâller, sosyal ve ahlâki değerleri altüst etmiş, insanlar kime sarılacaklarını ve inanacaklarını şaşırılmışlar. Sağlam sandıkları bütün temeller çökmüş. Ahlak kaideleri kimseye tesir etmez olmuş. Elbette ki böyle bir dünyada bir sürü fenalıkların ortalığı kasıp kavurmasına çare bulunamazmış. İnsan üstü bir kuvvet ruhlara hâkim oluncaya kadar bu böyle sürüp gidecektir.

Böyle bir buhran gerçekten var mı, yoksa zorla mı yaratılmak isteniyor? Bu ikinci ihtimale aklımız daha çok yatmaktadır, çünkü bir inanç buhranından ısrarla bahsedilen belli bir gayeye hizmet ettiklerini, bazı özel menfaatleri savduklarını görüyoruz. Meselâ Avrupa ve Amerikada bu buhrandan şikâyet edenler, halk kütlelerinin gün geçtikçe suurlandığını görebiliriz. Bu insanlar, kimin dost kimin düşman olduğunu her gün iyi öğrendiklerini, böyle giderse kabağın kendi başlarında patlayacağını anlamışlar ve ortalığı bulandırmak için kaleme, kâğıda sarılmışlar. Dünyada inanacak bir şey kalmadığını var kuvvetleriyle isbata çalışıyorlar.

Memleketimizde inanç buhranından söz açanların da taktikleri bazen değişik olmakla beraber gayeleri aynıdır. Onlar Türk gençliğini hedef tutmuşlar, gençliği över görünerek zihinlerine şüphe tohumları saçmaya çalışıyorlar. Diyorklar ki: «Cumhuriyetten önce dine inanılırdı, insanları fenalıklardan alıkoyan bir din korkusu vardı. Onu kaldırdılar, yerine de başkasını bulamadılar. Gençlik bugün neye inanacağını bilemiyor.»

Bu sözleri bilhassa din propagandacıları dillerine dolamışlardır. Dine gerektiği gibi değer vermediğimiz için bu hale düştüğümüzü, köhüllüklerin kaynağının dinsizlik olduğunu ileri sürerek lâikliği baltalamak istiyorlar.

Sağlam, sıhhatli bir toplumda, ne istediğini nereye gittiğini bilen insanlar arasında bir inanç buhranından bahsedilebilir mi? Elbette ki edilemez. Buhran, göçmek üzere olan sistemlerin hastalığıdır. Buhrandan korkanlar, yıkılmaya doğru gittiklerini fark eden zümrelerin temsilcileridir. Kendilerini muhakka bir ölüme sürükleyen buhrana başkalarını da ortak etmek isterler. Buna şaşmamalı. Fakat onların bozguncu tesirlerine kapılarak kendi kendilerine samimiyetle: «Acaba neye inanmalı?» sualini soracak gençler bulunabilir. Onlara da demeli ki:

İnsan hayatına doğru yolu gösteren tek pusula, bilgiye dayanan akıldır. Bilim yolundan ayrılmayan aklın vardığı netice: İşte inanılacak şey budur. Bilim hiçbir din veya dogmaya benzemez. Dinler, dogmalar ve fizik ötesi kaideleri, kör körüne, şuursuzca inanışlara dayanır. Bilim düşüncesi ise, devamlı bir oluş, ilerleyiş halinde bulunan dış dünyayı gerçek yüzüyle tanımamıza, toplum meseleleri karşısında nasıl bir durum takınmamız gerektiğini bize öğretmeye yarar. Bir kere bu anahtar ele geçirdikten sonra artık ne aldanmaya raz oluruz, ne de başkalarını aldatmaya kalkışırız.

Fakat bilime inanmak, Allaha inanmak kadar kolay değildir. Bilime inanmak, bütün peşin hükümlerden sıyrılarak gerçeklere sıkı sıkıya sarılmak ve onları cesaretle savunmak demektir. Bilime inanmak, halk kitlelerini devamlı ve sistemli şekilde aldatmak için uydurulmuş yalanlarla, zümre menfaatlerine usaklık eden sahte bilginlerle kıyasıya savaşmak demektir. Bilime inanmak, barışı sevmek, insanlığın mesud geleceğine inanmak demektir.

Evet, bilime inanmak güç iştir; ama insan olmak için de başka yol yoktur.

YAPRAK

Merhamet Edebiyatı

Sabahattin EYUBOĞLU

Dünya edebiyatı merhamet bahsini yenilemeğe çoktan karar vermiştir. Zamanımızda düşkünlere halini anlatan usta yazarların gözü yaşı değildir. Bununla beraber o eski ağlamış, sairane merhamet henüz rağbetten düşmemiştir. Ucuz kahkahalar gibi ucuz göz yularının da müşterisi hâlâ bol. Büyük halk yığınları, kendi yaratıldıkları fikir ve sanat hareketlerini adım adım takip edemedikleri için bağışlanmış, yani ucuzlayıp sahteleşmiş merhametin sürümüne karşı koyamıyorlar. Böylece, meselâ bir film kumpanyası, bir çeşit gözyaşı endüstrisi kurarak eski merhamet edebiyatını yeni kılıklar içinde, ve daha geniş ölçüde yayabiliyor.

Gerçek edebiyatın iyisi hiç bir zaman ucuz merhamete düşmemiştir; ama onunla savaşmayı da iş edinme miştir. Acımla yetinen bir toplum düzeni içinde edebiyattan bu kadarı beklenemezdi. O da çok defa iyiliği merhametten ayırdetmedi; acıma duygusunun dünyayı düzleteceğine inanan büyük yazarlar bile oldu. Fahişlere acıyı geçmenin, bir kaç kuruş sadakayla videdan rahatlığı satın almanın çirkinliğini zamanımızdan önce söylemeğe cüret eden yazarlardan biri Baudelaire olmuştur. Ama tabii çağdaşları bunu da, bir çok hareketleri, apirlik saymışlar. «Fakirlikte veldin» adlı bir yazısında, insanlık, süs etmek için safiyane yollarla, kâğıtlerle tevekkül aşılıyor. «Acımla, nasıl kızdığını anlatır. Bu koçakarı ilâğlarına inat, kendisi de bir fakirleri adam etme yolu bulur ve hemen tecribeye girer. İlk rastladığı dilenciye öylesine döver, çiğner, ezer ki adam sonunda canını dişine takarak ayağa kalkar ve çoktan kaybolmuş insanlık gururunu yeniden bulmanın şevkiyle Baudelaire'in pestilini çıkarır. O zaman sair dilenciye: «Artık seninle eşitiz» deyip bütün parasını onunla paylaşır.

Zamanımızın hikâyecisi, sair sefalet karşısında ağlamaktansa soğuk kanlı, katı yürekli, hattâ bazan zalim olmayı tercih ediyor. Bir çok kitaplarda düşkünlere vurulan yavan dırıcı kırbağların sesini duyar gibi olursunuz. Dünyada ve bizde yeni edebiyatı köhüllüler onun duygusuz, kaba, maddi, kırıcı olduğunu ileri sürüyorlar. Bizde de «Bizim köy» hakkında bu yıl çıkan tenkitler bu bakımdan mânâlidir. Mahmut Makal'ın köyüne, hattâ anasına babasına acımadığını söyleyenler bile oldu. Halbuki Makal merhamet edebiyatından bile büsbütün kurtulmuş değildir: sadece merhametin ucuzuna, sahtesine düşmemekle kalıyor, bir de, ne kendini ne de başkalarını aldatmak niyetinde olmadığı için, dertlerini gerçekten benimsemediği insanları güzelleştirmiyordu.

Merhamet edebiyatı bizi sefalet içinde ter temiz kalmış insanlara, çamurlar içinde beyaz kanatlarla doluşmuş kölelere, karnı aç gönlü tok yoksullara, şahane dilencilere alıştırmıştı. Hayata gittikçe daha fazla yaklaşan edebiyat sefaletin beden kadar ruhu da çökerttiğini çoktan öğrendi. Yoksulluğun manevî güzelliklerini övenler ötedenberi yoksulları uzaktan seyredenler yahut aralarında bir müddet gönül ayutup kendi dünyalarına dönenler olmuştur. Düşkünlere melekletişmeleri

Bazı

Üniversiteli Gençlere

Orhan Veli KANIK

Bazı Üniversiteli gençler İstanbuldaki gazetecileri dolayı, gazetemizi satmamalarını söylemiş, adamları tehdit etmişler. Üzüldük. Üzüldüğümüz nokta, gazetemizin satılıp satılmaması değil (Kaldı ki en fazla satılan sayılarımızdan biri son sayımız, yani satılmaması istenen sayı oldu). Üzüldüğümüz nokta başka. O noktanın ne olduğunu anlatılabilmek için, o gençlerden birkaç şey sormak isteriz:

Yaprak çıkmaya başlayalı bir buçuk yıl oldu. Bu bir buçuk yıl içinde, onda, memleketin kötülüğünü isteyen bir tek satır gördünüz mü? Orada çıkan yazıların baş kaygusunun memleket kaygusundan memleketi daha iyi, daha hür, daha aydın, daha mutlu bir hale getirmek kaygusundan başka bir şey olduğunu söyleyebilir misiniz?

Söyleyemezsiniz. Çünkü YAPRAK bütün meselelerin başında, memleket meselelerini almış; her şeyden çok onlara sarılmış; her sayısında, o davanın gerçekleşmesine yaracak fikirleri savunmuştur. Fikirleriyle de san'atiyle de bu yolun yolcusudur. Memleket bu kadar bağı bir gazetenin kötü sayılması, memleket meselelerinin hiç sayılmaması demek değil midir? O meselelere bu kadar karşı gelmeyi Üniversiteliliğe yakıştırır mısınız? «Yakıştırırız» dersiniz, bizim de «öyleyse siz bu memleketi sevmiyorsunuz» demeye hakkımız olmaz mı? Olur. Olur ama, ne siz öyle deyin, ne de biz, sizin bu memleketi sevmediğinizi düşünelim. Yaptığınız iş, öyle sanıyoruz ki, salt bir yanlış anlamadan ileri gelmektedir.

Niçin yanlış anlıyorsunuz, neyi yanlış anlıyorsunuz; bir de onun üstünde duralım: Bizi sol mu sanıyorsunuz? Evet, soluz. Ama sol ne demektir? Memleketin kötülüğünü isteyen insan mı demektir? Hayır. Olsa olsa, memleketin de bütün insanlıkla beraber, daha ileriye gitmesini isteyen insan demektir. Memleket olsun, insanlık olsun, ileriye, ileri fikirlerle inanmak, o fikirleri savunmakla gider, Her memleketini seven kişi, her memleketini seven kurum bu işe karışmak, bu yolda savaşmak zorundadır. Savaşılacak şeylerin başında, söz temsili yobazlıklar gelir. Yobazlık ta türlü türlü. Dindeki yobazlık var, dildeki yobazlık var, toplum anlayışındaki, millet anlayışındaki yobazlık var. İleri olmak için, sol olmak için, bu yobazlıkların topuyla savaşmak gerek. YAPRAK da ne yapıyor zaten? Gördüğün işlerin başında bu iş, bu savaş gelmiyor mu? Bunun da, memleketi daha ileriye götürmek kaygusundan başka, bir dayanağı var mı?

Soluz dedim ama solluğu bir başka yönden kabullendim; siz acaba ne düşündünüz. de solluğu bize lâıyk gördünüz? Haksızlığa uğramış insanların haklı çıkmalarını istediğimiz için mi? Sıkıntı içinde yaşayan köylümüzün kalkındırılmasını, aydınlığa ulaştırılmasını istediğimiz için mi? San'atimizle, halka olsun, milete olsun, bir az daha faydalı olmaya çalıştığımız için mi? Sanmıyorum bunlardan dolayı bizi suçlu göreceğinizi..

Düşünüyorum düşünüyorum; aklıma bir şey gelmiyor. Gele gele şu geliyor yalnız: Son günlerde, Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için çalıştık; bu çalışmalarımızı gazetemize de aksettirdik; Nâzım Hikmet sol bir şair olduğu için bu hareketimizi sol bir hareket sanmış olabilirsiniz. Ama Nâzım Hikmet meselesi diye yazdığımız yazının mânâsını anladınız mı? Daha doğrusu, o yazıyı okudunuz mu? Okudunuzsa görmüşsünüzdür ki, Nâzım Hikmet meselesi, bizim için, bir sağlık, solluk meselesi değil, bir insanlık meselesidir. Hürriyet hakkı yere elinden alınmış bir insana, haklarını geri verme meselesidir. Yârın öbür gün böyle bir haksızlık apayrı zihniyetteki bir insanın da başına gelir; inanın, biz o gün de seferberiz. Hattâ o haksızlık sizin başınıza dahi gelmiş olsa..

Aziz kardeşlerim, sizlere son söz olarak şunları söylemek isterim: Kimsenin memleket sevgisinden şüphe etmeyin. Yanlış işler görenler bile o işleri memleket sevgisiyle gördüklerine inanırlar.

Onlara karşı yapılacak iş, fikir yoluyla savaktır. Fikir savaşına girebilmek için de her şeyden önce makul olmak gerekir. Salt hisle, salt heyecanla girilen savaş insanı yaksızlığa da götürür, zorbalığa da. Gazetemizde çıkan yazıları mı beğenmediniz? Sizin de organlarınız var; orada aksini yazın. Bize, yanıldığımız noktaları neler olduğunu gösterin, inandırabilirseniz biz de sizin yolunuzda yürürüz. Ama siz de bizim yazdıklarımızı dikkatli okuyun. O yazıların memleket kaygusuyla yazılmış olduğunu, haklı şeyler olduğunu anlamaya çalışın. İnaniyorsanız siz de bizimle birlik olun. Memleket, devrime, Atatürk'e gerçekten sadık kalmak istiyorsanız başka çıkar yolunuz da yoktur.

Makal'ı gezdiriyorlar

İstanbul gazetecileri «Bizim Köy» şairlerimizin hâlâ hafif bir gülümsemeye ile karşıladığına yeni bir örnek getirmişler, gezdiriyorlar. Gazetelerde görmüşsünüzdür; Makal sandal da, Makal tramvayda, Makal telefonla konuşuyor, Makal Yahya Kemal'le... Önce, ünlü bir genç yazara gösterilen bu ilgiye sevinecek oluyorsunuz; ama yazıların okuduktan sonra canınız sıkılıyor. Yok Makal vapuru görünce şaşırılmış, telefonda bagıra bagıra konuşmuş, sandala binmeğe korkmuş. Sanırsınız ki Zaro Ağa Amerika'da, Açıkçası, gazetecilerin Makal karşısındaki durumunu beğenmedim. Ne kadar çevherli olursa olsun köyden yetişeni, büyük

ya kendilerinin yahut çevrelerinin vicdanını rahat ettirmek içindi. Öyle olmasa aynı yazarlar, düşkünlere hakkı arandığı zaman susar yahut karşı mı korlardı? Düşkün melekler kendi çiftliklerine ırgatlığa gelince onlarla pazarlık mı ederlerdi? Nice yazarlar, düşkünlere idealize etmekle ün kazanmış, sonra, düşkünlere davasını rahatları bahasına benimsiyen meslektaşlarını, ince yürekli sızlamadan, arkadan vurmuşlardır. Çünkü onların pazarlığı, övdükleri düşkünlere hep düşkün kalmaları, hadlerini bilmesidir. Düşkün, kalkıp ta dünya niymetlerinde hak iddia etti mi iş değişiyor.

Karnı acıakn melek olur mu hiç? Düpe düz zevksizlik bu. İnsan sefalet içinde, edepli, terbiyeli ve saf kalmalı ki hem tezat sanatına elverişli olsun, hem de dünyanın başına belâ kesilmesin. Bir köylü kendisine çürük yumurta sattı diye köylülere acımadan vazgeçen merhametli kişilere az mı rastlanır? Böylesi bir ünlü hikâyeci bile varmış. Bu kadar çürük bir merhamet dünyanın ne işine yarayabilirdi zaten. Hiç olmasın daha iyi.

Merhametten maraz hasıl olur derdi eskiler; marazdan merhamet hasıl olur da denebilirdi.

M. C. A.

